

Vendepunktet

Fra naturvidenskab til åndsvidenskab

Præsentation

Vi lever i en tidsalder hvor naturvidenskabernes verdensbilleder dominerer samfundets virkelighedsopfattelser og menneskesyn.¹ Big Bang-teorierne, fysik, kemi, biologiske evolutionsteorier og hjerneforskning, er de grundlæggende paradigmedannede videnskaber, hvorfra mange mennesker direkte eller indirekte, henter deres svar på livets store spørgsmål. Det er et denne-verdens-paradigme, hvor det fysiske univers identificeres med virkeligheden og hvor livet kun betragtes som et forbigående fænomen, hvilket ofte kommer til udtryk i nutidige slogans, så som: „*man lever jo kun én gang.*”

Naturvidenskaberne er kendetegnet ved at de har en såkaldt *kausal* forskningsmetode som grundlag for deres observationer. Her fungerer naturen via fysiske årsag og virkningsrelationer, hvor al bevægelse skyldes, at der er noget, der skubber til noget andet, helt af sig selv. Den uorganiske natur menes at fungere kausalt, og via kausale relationer frembringes den verden vi lever i. Kausaliteten menes at være opstået tilfældigt, dvs. uden formål eller hensigt.

Overfor denne betragtning, står den *teleologiske* naturopfattelse (Teleologi: læren om formål), der hævder at der er et formål eller en intention bag naturens bevægelser. Mange af de gamle græske filosoffer, kristendommens filosoffer og de organiske filosoffer i renæssancen og i romantikken var præget af denne tankegang. I dag er teleologi bandlyst fra naturvidenskabelige metoder og det har medført en materialistisk filosofi, hvor teleologi er fjernet fra naturen. Fra midten af 1800-tallet og frem til efter 2. Verdenskrig forsøgte mange forskere, inden for psykologi og samfundsvidenskaberne, også at fjerne teleologi fra studier af mennesker, bl.a. ved at henvise til maskinelle adfærdsmetoder, som årsagerne til psykologiske og sociologiske forhold.² I dag mener de fleste forskere, at menneskelige forhold beskrives bedst via teleologiske metoder (baseret på menneskers hensigter), dog uden at der henvises til teleologi i naturen. Videnskaberne er derfor splittet op i kausale (fysik, kemi, astronomi, molekylærbiologi og neurologi) og i teleologiske, der begynder et eller andet sted i biologien med levende væsener og dominerer

psykologien og samfundsvidenskaberne (samt andre humanistiske fagområder såsom: historie, pæleontologi m.m.).

Martinus kosmologi står derfor i opposition til nutidens naturopfattelse, idet hans arbejde beskriver et teleologisk verdensbillede, hvor der er et formål eller en intention bag al aktivitet. Ifølge Martinus arbejde er der overensstemmelse mellem videnskaberne udvikling og udviklingen af grundenergiene, særligt intelligens og følelse. Forskningens udvikling er et resultat af disse grundenergiers udvikling, men forskningen kan også virke tilbage på grundenergiene og stimulere deres videre udvikling frem i mod en viljestyret intuition.

Vi skal derfor i det følgende se på hvilke argumenter man med udgangspunkt i videnskaberne kan give for et teleologisk verdensbillede, med særlig henblik på at sætte fokus på det, eller de, afgørende vendepunkter, hvor vores kultur fremover kunne tænkes at skifte paradigme fra en kausal til en teleologisk naturopfattelse. Det er et stort emne, så der vil blive fokuseret på selve vendepunktet, som det ser ud hvis man bruger Martinus beskrivelse af menneskehedens udvikling og forsøger at se ud i den nærmeste fremtid (et par hundrede år), og sammenligner dette med forskning fra videnskaberne. Jeg vil forsøge at vise, hvorledes der allerede nu findes forskning som peger på et vendepunkt med fremkomsten af en ny teleologisk naturopfattelse. Dette er relevant fordi denne empiri kan medføre, at verdensbilleder som Martinus kosmologi bliver interessante for mange mennesker i fremtiden.

Vendepunktet i naturvidenskaberne

Kvantefysikken har medført et opgør med den klassiske fysik, hvor verden betragtes som en stor kausalvirkende maskine. Enkelte kvanters adfærd synes at være uforudsigelige og kan opstå i rummet, uden at være en virkning af kausale forhold i det fysiske univers. Kvanterne kan forbinde sig på tværs af tid og rum med andre kvanter og nogle mener at kvanter er non-lokalt forbundet via kvantevakuum, der er et helt andet univers som eksisterer i "tomrummet". Der findes desuden forsøg som indikerer at observationen af kvanteprocesser alene påvirker en måling.³ Overordnet set tyder det på at alt er forbundet via kvantehavet, hvor vores observationsprocesser direkte frembringer fysiske processer. Det er et indicium for at naturen kan påvirkes af intentioner, i det mindste i nogen grad. Martinus beskriver, hvorledes alle vores observationer af den ydre natur er baseret på et

oplevende væsen (Jeget), der oplever gennem individuelle perspektiver (livsenheder). Hermed opstår der forskellige iagttagelseshorisonter, som er skabt af observatørens synsvinkel (Jeget). Martinus skriver om dette i Livets bog bind II stk. 542:

„ Det [synsvinklen] er et Mellemværende imellem Observatøren og Hans Observationsbetingelser og kan aldrig i noget Tilfælde være en Analyse af selve Objektet.”⁴

Dette Martinus citat kunne lige så vel være taget ud af lærebøgerne om kvantefysik. Men hvor den moderne kvantefysik tolker dette som en erkendelsesmæssig grænse vi må lære at leve med, så beror det for Martinus på en teleologisk naturopfattelse, hvor naturens skabelser kan føres tilbage til en observatør, der retter sin opmærksomhed mod en specifik horisont. Observatøren skaber verden via perspektiviske observationer og observationerne er derfor skabte illusioner, hvormed observatøren skaber synet af sig selv.

Problemet er, at man i kvantefysikken stadigvæk forudsætter at observationernes verden består af døde fysiske processer og dermed må være kausalvirkende på en eller anden måde, mens observatøren (forskeren) er teleologisk i sine iagttagelser af naturen (dvs. altid har en hensigt med sine observationer af naturen).⁵

Martinus vil mene, at hele naturen er teleologisk og at der er tale om et møde med levende væsener. Alle observationer i naturen er et møde imellem levende væsener og alt i naturen består derfor af observatører med forskellige sanseperspektiver. Der er således observatører bag alle observationer i kvantefysikken, men da man i kvantefysikken ikke ved hvad en observatør er (læs: hvad bevidsthed er), kan man ikke løse denne gåde, idet det forudsætter en tolkning, hvor alt i naturen er teleologisk – i form af kommunikation mellem levende væsener, der befinder sig forskellige steder i livets evige spiralkredsløb.

Det er dog kun enkelte forskere som har ment at opdagelserne i kvantefysikken i sig selv er nok til at vi må indføre en ny teleologisk naturopfattelse. Den kausale metode fungerer stadig på det molekylære plan og det er her vores synlige hverdagsverden findes. På kvanteplanet bruges sandsynlighedsbeskrivelser og disse er blandt de mest præcise der findes. Selvom verdensmaskinen måtte opgives i kvantefysikken, så anvendes den kausale metode stadigvæk som en teknologisk

sandsynlighedsmodel, hvormed grupper af kvanter kan beskrives og det er godt nok til at beskrive den fysiske verden. Det er endnu et gråzoneområde, i hvilken grad vores intentioner kan påvirke disse sandsynligheder, men det er her det teleologiske element kan komme ind og åbne op for en ny teleologisk naturvidenskab. Fx ved at kvanter er levende væsener eller kvanteprocesser kan påvirkes af bevidste væsener. I så fald er det bevidstheden der skaber kvanteverdenens sandsynlighedsstrukturer. Efter min mening er empirien fra naturvidenskaberne ikke i sig selv nok til at medføre et sådant vendepunkt, fordi verdensmaskinens fald ikke nødvendiggør et teleologisk verdensbillede.

Et andet område er intelligent design debatten, inden for astronomien, hvor naturlovene synes velkoordineret til livets fremkomst. Mange astronomer mener dog at der har været universer før vores, som er den kausale årsag til det nuværende univers, og derfor står teleologiske modeller her kun som et muligt alternativ.

Vendepunktet i humanvidenskaberne

Psykologien og samfundsvidenskaberne opstod i et historisk mentalt klima, hvor naturvidenskabernes kausale metode var idealet for al videnskab. Man forsøgte her at finde de grundlæggende mekanismer for psyken og samfundet på principielt samme måde, som Newton havde fundet de grundlæggende principper for den fysiske kosmos. Nutidens postmoderne retninger tænker dog teleologisk, men problemet er, at de ikke har noget grundlag at begrunde dette med, fordi både psykologien og samfundsvidenskaberne ikke har nogen bevidsthedsteori, som grundlag for deres virke. En teleologi må forudsætte en bevidsthedsopfattelse, men bevidstheden er netop et mysterium. Store dele af psykologien og flertallet af samfundsvidenskabelige forskere anvender den teleologiske beskrivelsesmåde, uden at kunne føre disse intentioner tilbage til en bevidsthedsopfattelse.

Inden for det parapsykologiske område findes der desuden hundredvis af undersøgelser som indikerer, at nogle mennesker, under visse betingelser, formår at sende og modtage information fra andre mennesker eller lokaliteter. Hvis resultaterne blev taget alvorligt ville vi få behov for både en ny bevidsthedsteori og en ny naturopfattelse, idet denne forskning tyder på at bevidstheden må være en del af naturen, for at kunne formidle bevidsthedsindhold på tværs af tid og rum. Vi

ville formentlig også få behov for at inddrage kvanteuniverset i en redegørelse af hvordan parapsykologiske forsøg lader sig gøre.

Forskningen i de parapsykologiske kerneområder, så som clairvoyance, telepati og mikropsykokinese (påvirkning af kvanteprocesser i computere), ser ud til at stå så stærkt, at det formentlig blot er et spørgsmål om tid, før end vores kultur vender sig til dem. Spørgsmålet er, om det medfører et afgørende vendepunkt fra et kausalt til et teleologisk verdensbillede?

Hvis natur og kultur er forbundet i kvantevakuum, så er alt livs intentioner også en del af naturen og vi har hermed et teleologisk verdensbillede. Det fører dog ikke i sig selv til verdensbilleder som Martinus kosmologi, men til organiske opfattelser, hvor bevidsthed og energi er to sider af den samme natur. Det kaldes organisk procesfilosofi, hvor naturen er et levende selvorganiserende system. Det er forskelligt i forhold til Martinus kosmologi, idet der ikke er noget uforanderligt levende element (X1) eller åndelige verdener, evige sjæle eller reinkarnation. Verden er blot en levende proces af oplevelser og energi, som i al evighed forandres. Kausale processer repræsenterer her en ydre energibeskrivelse af universet, mens teleologien repræsenterer en indre beskrivelse af bevidsthedens udviklingsprocesser. Her er der ikke noget bestemt formål med udviklingen, idet den er spontan og kreativ, og afhængig af hvad de enkelte levende væsener vælger at bidrage med. Verden bliver i bedste fald bedre, ved at blive mindre lidelsesfuld i takt med at kreativiteten øges.⁶

Selvom en sådan naturopfattelse ville forandre vores samfund gennemgribende, vil det enkelte individ stadig stå tilbage som et dødeligt individ, der kun har lov til at opleve livet i en brøkdel af universets levetid. Lidelser ville også blot være noget der rammer tilfældigt. Menneskets identitet er her noget som opstår og forgår hvert øjeblik i en strøm af energi og mentale processer.

Jeg tror at disse organiske procesfilosofier bliver vores kulturs første indførelse af en ny teleologi i naturen. De ser naturen som både værende kausal og teleologisk, hvor begge er ontologisk gyldige beskrivelser af naturens inder-og yderside. Her vekselvirker ånd og energi via kvanteverdenens indeterministiske processer. De skaber en blød overgang fra rene kausale naturopfattelser til de teleologiske, idet både det fysiske univers og det åndelige eksisterer side om side. Men nye forskningsresultater kunne med tiden også række ud over hvad de organiske procesfilosoffer formår at forklare.

Det afgørende vendepunkt

Forskning i muligt liv efter døden kunne være det afgørende vendepunkt, hvor et gennemført teleologisk verdensbillede får betydning i samfundet. Men hvilken forskning skaber dette gennembrud?

Forskning i nærdødsoplevelser kunne være et muligt bud. Disse adskiller sig fra parapsykologiske evner ved at bevidstheden tilsyneladende formår at forlade kroppen og i nogle tilfælde rejser til åndelige tilværelsesplaner, hvor de ofte møder afdøde familiemedlemmer og andre bekendte. Problemet har dog været, at selv om der er udført hundredvis af undersøgelser, så har det været med mindre grupper fra nogle få mennesker til ca. 200 cases.⁷ Man er desuden henvist til at tro på deres beretninger og kun enkelte cases kan bekræftes af andre fx hospitalspersonale og lignende.

Nye større forsøg er på vej i form af det såkaldte AWARE-Study, hvor man spørger 1500 mennesker, som har haft hjertestop, om de har oplevet noget. Man har i denne sammenhæng ophængt symboler, der kun kan ses fra lofthøjde, og hvis nogle af personerne har haft en ud-af-krop-oplevelse, håber man nogle kan beskrive symbolerne. Undersøgelsen forventes at tage tre år (den startede i efteråret 2008) og rummer over 25 hospitaler i USA, Canada og Europa (det er et forsøg inden for *The Human Consciousness Project*). Se www.mindbodysymposium.com.

Situationen inden for dette område er at der finde interessante cases i de fleste undersøgelser, hvor mennesker hævder at kunne se lokaliteter, de aldrig før har befundet sig på, og når det tjekkes passer det. The AWARE-Study er den første større undersøgelse der specifikt undersøger om mennesker faktisk har været uden for kroppen. Skulle det få et positivt resultat vil det nok i første omgang føre til flere undersøgelser og filosofisk debat om de forskellige fortolkningsmuligheder det medfører. Men det vil stille sjæleteoriene stærkere, idet de jo hævder at sjælen kan forlade kroppen og det er den simpleste forklaring på en ud-af-krop-oplevelse.

Vi ved naturligvis ikke om dette forsøg overhovedet lykkes, kun at det synes muligt, idet der findes bekræftede cases, hvor mennesker har berettet om oplevelser af lokaliteten fra lofthøjde. Der skal nok opstå uforudsete problemer, men forestil dig, at man med tiden bliver bedre til at udføre disse forsøg overalt på kloden. Da burde der komme positive tilbagemeldinger før eller siden, hvis NDO-fænomenet er reelt.

Om et par hundrede år er dette måske et ganske almindeligt fænomen baseret på mange menneskers oplevelser, der er samlet til gavn for hele menneskeheden, samt at der nu findes adskillelige reproducerede videnskabelige undersøgelser, hvor mennesker nær døden, forlader deres legeme og har kontakt med åndelige tilværelsesplaner. Hvordan vil det påvirke vores kultur?

Et andet lovende område er universitetsforskning i mediers mulige kontakt med diskarnerede relationer. Professor Gary Schwartz fra Arizonas universitet har sammen med dr. Julie Beischel skabt en forskningsmetode som ser ud til at udelukke snyd og almindelige psykologiske forklaringer. Deres metode beror på at udvalgte medier kun har telefonisk kontakt til universitetet, hvor de bliver oplyst om et fornavn på den person, som skal modtage informationer fra mediet, vedrørende dennes afdøde relationer. Der er således ingen kontakt mellem mediet og modtageren (der kaldes en sitter), idet kontakten formidles via en medarbejder på universitetet som ikke kender sitter. Sitter befinder sig på sin bopæl, der kan være i en anden stat. Mediet skal desuden redegøre for de diskarneredes udseende, personlighed, hobby og dødsårsag. Modtageren får til sidst forlagt to forskellige readings, hvor kun det ene er modtagerens. I 13 ud af 16 tilfælde genkender modtagerne profilen på deres afdøde relationer og finder den der matcher deres afdøde relationer, hvilket langt overgår hvad der er muligt at gætte sig til. 80-95 % af mediernes informationer har over flere undersøgelser vist sig at være korrekte, mens en kontrol gruppe kun kunne gætte sig til 36 % rigtige svar, hvilket svarer til det tilfældige.⁸

Der er kun udført få forsøg med et mindre antal mennesker og forskerne mener da heller ikke det beviser et liv efter døden. Men hvis sådanne undersøgelser med tiden bliver udført i større målestok, med de samme resultater, udelukker det, for det første, almindelige psykologiske forklaringer og tilbage er kun paranormale forklaringer. Dem findes der flere af, men hvis kommende større undersøgelser fortsat viser, at der er en levende og spontan kommunikation mellem mediet og diskarnerede, tyder det mere på en reel samtale med et levende væsen, end udskrift fra en kosmisk båndoptager.

De organiske procesfilosofier har ikke plads til individuelle sjæle med strukturer der overlever døden, men de hævder at universet kan opbevare information og det er denne information som medierne er i kontakt med. Hvis kommunikationen er spontan og rummer informationer, som ikke kan være et produkt af kommunikation

med en kosmisk båndoptager, da er det et stærkt indicium for kommunikation med diskarnerede. Man kan forstille sig at der inden for et par århundreder fremkommer så meget forskning, at man uden tvivl ved, at der er et liv efter døden. Hvordan vil det mon påvirke vores kultur?

Der findes desuden mange andre forskningsområder som kunne tænkes at støtte efterlivsfilosofierne fx A-D-C-kommunikation (after dead communication), hvor mennesker spontant møder diskarnerede relationer, uden et mediets formidling. Regressionsterapi og reinkarnationsforskning er andre områder. Vi kan forestille os at disse områder også udvikles i en kommende kultur, hvor livet efter døden betragtes som et faktum baseret på forskning og mange menneskers egne oplevelser, og hvor der er mange kvalificerede muligheder for selv at efterprøve dette. Det vil i så fald medføre et afgørende vendepunkt for et teleologisk verdensbillede. Vi ville få behov for at forstå denne større virkelighed og verdensbilleder som Martinus kosmologi ville få stor opmærksomhed.

Det evige livs kultur

Man kan undre sig over hvorfor der ikke er større interesse for filosofiske undersøgelser af livets store spørgsmål. Martinus mener at det skyldes et udviklingsspørgsmål. Før i tiden var menneskeheden overbevidst om teleologiske verdensbilleder oftest med en efterlivstilværelse, hvilket stadigvæk er gældende mange steder på kloden. Det var dog en naturteleologi der var baseret på instinkter og etnocentriske følelser, hvor den etniske synsvinkel dominerede trosopfattelsen. Martinus kalder denne epoke for den gamle verdensimpuls. Renæssancen og oplysningstiden gav mulighed for en ny verdensimpuls fremkomst, hvor intelligensen begyndte at bryde med trosdogmerne. Den kausale naturopfattelse udsprang af denne epoke og hermed den nye videnskabeligt baserede materialisme. Teknologisk set var denne tænkemåde yderst effektiv, men det tog mange år for at denne tænkemåde formåede at dominere en hel kultur. Den kausale tænkemåde løste bl.a. pestens gåde, efter man i århundreder havde forsøgt at løse denne med teleologiske årsager og forgæves forsøgt at finde ud af, hvad der var Guds mening med denne straf. Alt hvad der skulle til var en kausal tænkemåde, hvor man observerer symptomerne og fjerner de syge fra de raske. Det tog dog flere århundreder før end man fandt ud af dette, fordi den trosbaserede teleologiske opfattelse dominerede europæernes tænkemåde.⁹

Den nye teleologiske verdensimpuls, vil ligeledes være svær at forstå for en kultur som gennem flere generationer kun har tænkt kausalt i forhold til naturen. Det er denne gradvise overgang fra den kausale tænkemåde til den teleologiske vi lige nu lever i. Den nye teleologiske tænkemåde beror ifølge Martinus på udviklingen af følelse og intelligens, der bringes i balance på et højt niveau. Hermed opstår intuitionsevnen, som giver mennesket adgang til selv at erkende livets store spørgsmål.

Den kausale tænkemåde er p.t. ved at globalisere sig rundt omkring i de trosbaserede teleologiske kulturer. Den frembringer materiel velstand, uddannelse, individualisme og materialisme, der hvor den lykkes, og vi må formode at disse kulturer hurtigere (end os) vil gennemleve den kausale naturopfattelse, særlig hvis der fremover foreligger forskningsresultater, som støtter en teleologisk naturopfattelse.

Man kan måske tillade sig at hævde, at vi i den vestlige kultur, lever i den sidste tredjedel af den materialistiske fase, idet vi længe har været præget af denne og har udviklet rimelige humane samfund, hvor humane følelser og intelligens spiller en central rolle ideologisk. Vi ser her også en ny begyndende søgen mod teleologiske verdensbilleder baseret på humanisme og videnskab. Det er derfor helt afgørende at der findes forskningsresultater som indikerer sådanne verdensbilleder. Vi kan endnu ikke selv erkende den ny verdensimpuls verdensbillede og vi kan ikke blindt tro på et sådant. Koblingen mellem videnskaberne og Martinus kosmologi bliver derfor centralt i en sådan overgangsfase fra intelligensvidenskab til en intuitionsvidenskab. Det centrale vendepunkt er her overgangen fra en étlivs kultur til det evige livs kultur.

Martinus beskriver i denne sammenhæng, hvorledes mennesker vil begynde at få kosmiske glimt og telepatiske evner til dagsbevidst at kommunikere med åndelige tilværelsesplaner, der ligger udviklingsmæssigt foran os. Det er evner der opstår mens vi stadig befinder os på fysisk plan, og man kan sige, at denne fase udgør menneskehedens første nye teleologiske epoke. Her kan man anvende både den teleologiske naturopfattelse og den kausale i form af teknologisk udvikling af materien på en økologisk og etisk forsvarlig måde. Natur og kultur begynder at blive integreret og inkluderet i det samme verdensbillede. I takt med at flere og flere mennesker får kosmisk bevidsthed, vil det nye teleologiske verdensbillede blive etableret på kloden og naturvidenskab vil blive en del af en større intuitionsbaseret

åndsvidenskab. En ny og mere omfattende åndelig virkelighed ligger foran menneskeheden, hvilket forudsætter at vi både kan tænke kausalt og teleologisk, for hermed at kunne indtræde som medarbejder på åndelige planer og bidrage til det levende kosmos fortsatte udvikling.

Anvendte kilder

Martinus: *Livets bog bind II* 542 s. 672-673.

Jeffrey Long and Paul Perry: *Evidence of the Afterlife*. 2010.

P. M. H. Atwater: *The Big Book of Near-Death Experiences*. 2007

Alex Riel: *Mystik & Videnskab*. 2009

Alex Riel: *Forskning i kommunikation med afdøde*. Den Ny verdensimpuls 2007-2

Alex Riel: *Liv efter døden?* Kosmos nr.3. 2010 s.78-82.

¹ Mange mennesker i Vesten har i dag spirituelle verdensbilleder, men vores vidensinstitutioner er domineret af naturvidenskabelige virkelighedsopfattelser og de sætter dagsordenen for hvad der er samfundets reelle viden.

² Behaviorismen indenfor psykologien er et eksempel på dette, men også de forskellige computeralogier, hvor mennesket betragtes som en kompleks computer, er eksempler på en kausal beskrivelse af bevidsthedspsykologiske processer. Inden for samfundsvidenskaberne har bl.a. Karl Marx forsøgt at beskrive samfund ved henvisning til hvordan økonomiske forhold udvikler sig, og positivismens fader franskmanden Auguste Comte mente at det teleologiske stadie tilhørte menneskenes uvidenskabelige fortid, men nutidens videnskabelige menneske betragtede alle forhold som værende kausale.

³ For en nærmere uddybning af dette henvises til min bog: *Mystik & Videnskab* (2009) s. 28-30 med slutnote 14.

⁴ *Livets bog bind II* stk. 542 s. 672-673.

⁵ Det er på trods af at begrebet "bane" ikke giver nogen mening i kvanteverdenen og der må derfor være tale om en såkaldt non-lokal kausalitet, der virker på tværs af tid og rum.

⁶ For eksempler der illustrerer dette se: *Mystik & Videnskab* 2009.

⁷ En ny internetbaseret undersøgelse med 1600 mennesker fra hele verden viser at forskningen i nærdødsoplevelser er på vej ind på et nyt kvantitativt niveau. Læs om denne undersøgelse i bogen: *Evidence of the Afterlife* 2010, Jeffrey Long og Paul Perry. Enkelte forskere som fx Dr. P.M. H Atwater har interviewet over 3000 mennesker med nærdødsoplevelser, mens Kimberly Clark Sharp fra Seattle har interviewet over 2000 NDO'er.

⁸ Anomalous information reception by research mediums demonstrated using a novel triple-blind protocol. Beischel J, Schwartz GE. *Explore* (NY). 2007 Jan-Feb;3(1):23-7. Dansk kilde: *Forskning i kommunikation med afdøde*. Alex Riel. Den Ny verdensimpuls 2007-2. Artiklen kan downloades her: <http://www.detholistiskeuniversitet.dk/links.htm>

⁹ I Norditalien var man hurtigst og i værksatte i 1500-tallet kausale forholdsregler, hvorimod resten af Europa og Nordafrika var flere århundreder om at gøre det samme.